

Nemzetőrség szervezése 1956-ban a bajai járás területén

***vitéz lovag Héry Tibor
nyugállományú honvéd alezredes,
nemzetőr dandártábornok
visszaemlékezései***

Előszó

Sokan érezték már úgy, hogy akkora dolgokat cselekedtek, hogy ezt meg kellene örökíteniük. Ha nagyon beleéli magát, majd' minden ember talál az életében pár olyan epizódot, amit érdemesnek tart erre. Nos, itt ennél jóval nagyobb dolgokról lesz szó.

Nagyjából tíz éve, amikor a bajai '56-osok közé kerülhettem édesapám nemzetőri múltja révén, tettem egy komoly felajánlást nekik: írja le mindenki, ki milyen konkrét tevékenységet végzett a forradalom érdekében. Ezt én egységbe foglalom, és készítünk belőle egy jegyzetet az érdeklődő utódoknak. Így történt, hogy Tibi bácsi később, szégyenlős zavartsággal kezembe adta emlékiratát. Ismertem már egy ideje, tudtam, hogy nem akármit kaptam tőle.

Régebben félfüllel hallottam már róla, mint városunk legnagyobb hajóépítőjéről, suttogták, hogy ikonikus '56-os hős. A rendszerváltás után ismerkedtünk össze, teljesen apolitikus körülmények között, nem próbált „beszervezni”, és csak később, jobban megismerve egymást kezdtünk ideológiailag kitárulkozni egymásnak. Értékrendjét és azzal harmonikus egységben lévő cselekedeteit látva jöttem rá, hogy az ő elismertsége nem a vele megtörtént dolgokból származik, hanem a tetteiből.

Egy olyan személyiséget ismerhetünk meg, aki nem sodródott tehetetlenül a körülmények árában, hanem mindig kreatív módon próbálta befolyásolni a körülötte zajló eseményeket olyan klasszikus eszményektől vezérelve, amelyek korokon átívelően segítették embernek maradni az embert.

Érdekelnek minket - múltunkat dölyfösen meghaladva gondoló korunkban - efféle történetek?

Léteznek-e még igazi példaképek az önjelölt hősök, tévés valóság-show-k korszakában? Ezt mindenkinek magának kell eldöntenie saját értékrendje szerint. Nagyon remélem, hogy vagyunk még páran, akik ki tudják mondani: igen!

Ezért szeretném figyelmükbe ajánlani Héry Tibor visszaemlékezését.

A szerkesztő

Visszaemlékezés

1929. október 12-én születtem Rakamazon, megbecsült vegyeskereskedők gyermekeként.

Ez a megbecsülés nem pusztán annak szólt, hogy édesapám bátyja főjegyző volt a nagyközségben, hanem főként életmódjuk, emberségük, a lakossághoz való viszonyuk vívták ki ezt, családuk nagy öröme és büszkeségére. Nővérem matematika-fizika szakos professzor lett, bátyám '56 után Svájcban neves pénzügyi szakemberként élt.

Rakamazon jártam elemi iskolába, majd a nyíregyházi Kossuth Lajos reálgymnázium bejáró tanulója lettem. A negyvenes évekre nagyon felpörögtek a háborús események. Egész életemet meghatározta az az igazi hazafiságra felkészítő nevelés, amiben már kisgyerekként otthon, majd a gimnáziumban részem volt. Tehát visszagondolva, a teljes felkészülés tökéletes volt, ami meg is mutatkozott további életemben is.

Ekkor már az egész világ félt a már akkor sokat emlegetett kommunizmus borzalmaitól. Nem is „csalódtunk” benne!

Édesapám katona volt, majd amerikai fogságba esett. Mikor hazakerült, én már a nyíregyházi börtönben voltam 15 évesen, mint háborús bűnös! Bátyám szintén katona volt, azaz hadifogoly, de megszökött. Sógorom úgyszintén katona, majd amerikai hadifogoly. Otthon marad a két honleány: édesanyám meg a lánya, szokás szerint. No de minden elmúlik egyszer, minden a végéhez ér.

Az érthetőség kedvéért röviden leírom: 1945. május 25-én háborús bűn gyanújával a nyíregyházi Népbíróság 1 év börtönre ítelt három rakamazi diáktársammal (Borbély László 16 éves tanítóképzős, Pataki Mátyás 16 éves kereskedelmi iskolás, Pataki Attila 14 éves

másodikos gimnazista és én Héry Tibor, a nyíregyházi Kossuth Lajos Református Reálgimnázium 15 éves harmadikos gimnazistája, mint „vezér”). 1944. december 27-én fogtak el bennünket tizenhatan, román, orosz katonák és magyar vörösőrök. Bűneink: Leventeként és a gimnázium 88-as cserkészcsapatának tagjaként havas utakat aknásítottunk, a helyi vasútállomáson síneket lazítottunk fel, de főleg a „málenkij robot”-ra összeszedett nők-férfiak megsegítése: kb. 1200 főt segítettünk megszökni. Az újság úgy hívott bennünket: „a rakamazi dinamit banda”. Mivel a népbírószági tárgyalás 1945. május 25-én volt, már vége volt a háborúnak, és így csak 1 évet kaptunk, és 1946. május 25-én szabadultunk. Minden hivatalos dokumentumot csatolni tudok. 1946. május 25-én szabadultam a nyíregyházi Bujtos utcai börtönből. Biztos elszégyellték magukat, hogy 15 éves háborús bűnösökkel kellett foglalkozniuk, ezért 1946. június 5-én rehabilitáltak bennünket, de a nyilvános tagozati kizárás az egész ország területére megmaradt, tehát csak magánúton járhattunk tovább iskolába.

A negyedik gimnázium elvégzése után Budapestre mentem egy ismerős maszek autószerelőhöz, és ott lettem inas a Hungária krt. és a Váci út sarkán lévő műhelyben, míg nem államosították, utána a Szürketaxi vett át inastársammal. A budapesti életet Angyalföldön átélve nagyon jó focista és népi táncos lettem, ami akkor nagyon nagy divat volt és menő foglalkozás. Az MTK-nál voltam ifi kapus, a Vasas 80 tagú központi együttesében néptáncos, majd szólista lettem. Már magánszámaim is voltak, és fellépések, még Sárdi Jánossal is szólóztam a Nemzeti Színházban.

Tehát ment minden, amíg az ÁVH meg nem jelent. 1948 júniusában megjelent két férfi, és azt mondták, mindent tudnak rólam, még a néptánc és foci sikereimet is. Ezért nekem azonnal be kell lépnem az ÁVH-hoz, tisztiiskolába küldenek, és az ő karhatalmukhoz fogok kerülni. Ismerve és gyűlölve módszereiket én azonnal tiltakoztam, erre központjukban másik módszerükkel próbálkoztak. Meg kell jegyezmem, ez egy pincelakásban volt, de hogy hol, azt nem tudnám megmondani. Mivel semmiféle ráhatás nem ment, már másnap, azaz reggel ők pakolták össze a holmimat az István út 24-ben, a Keletibe négyen kísérték ki, vonatra tettek azzal a búcsúztatóval, hogy ha vissza merek jönni, agyonlőnek vagy baleset ér.

Így megint Rakamazon találtam magam. Lejártam edzésre, és alakítottam egy néptáncsoportot, és megint magamra találtam, főleg a fociban. A következő hónapban már én voltam a RATICA igazolt focikapusa (Rakamazi cipőgyár). Nagyon ment a foci, a nagy faluban én lettem a favorit. A csapat, azaz a gyár jogásza pedig a sógorom volt. Nem kellett nekem protekció, hanem még ő kapott értem elismerést. Az akkori idők focijában az ózdi az első négy NB-I-es között volt, és az is érdeklődött utánam, sőt egy havi próbajátékra is elvitt. A RATICA, azaz a rakamazi NB-III-as focicsapatunk az első helyen állt. Pénz volt, na nem a játékosoknak, mert abban az időben ez nem volt divat még, de a csapatnak mindenre jutott. A cipőgyárban ezernégy százán dolgoztak, és jövedelmező volt a gyár.

A hatalmas, hazug kommunista propaganda nagyon életre kapott ott is. Korábban Rakamazon nem volt, csak öt kommunista, akit mindenki ismert, hárman internáló táborokban meg is haltak. 1948-ra pedig már annyi volt, hogy még partizáncsapat is lett belőlük. Ezek között volt olyan is, akit az elhurcolástól (Gulag) mi mentettünk meg – és kezdte is éreztetni velem! Ezért úgy gondoltam, ennek úgyse lesz jó vége, süllyed a hajó, jobb lesz a környékről is eltűnni. A bátyám mindig is hívott az ő cégéhez, ami tulajdonképpen egy állami útépítő vállalat volt, és kőbánya Salgótarján környékén. Úgy is hívták, hogy kőzetfeltáró NV. Jobbágyi és Pásztó kirendeltséggel Szurdokpüspöki kőbányás kitermeléssel. Volt még egy neve: Andezit Művek. Az egész egy nagy csalás volt. Az igaz, hogy

bányászváros lett, de minden harmadik dolgozója ÁVH-s volt. Nem tudta senki senkiről, hogy kicsoda. A valóság az volt, hogy az Andezit Művek egy szurdokpüspöki hegy volt, aminek a belsejéből szinte teljesen kiszedték a követ, és egy nagyon modern fegyvergyár épült benne orosz koncepcióval, irányítással, NDK és magyar gépekkel. Rákosi uralkodott ekkor, és emlékszem, titokban minden héten jött le az elvtársaival ellenőrizni. Elég sok halottunk volt minden héten történt baleset, mert a szűz követ szedték ki, majd betonozták, azokból lettek a termelő helyiségek.

A focicsapatunk nagyon ment, jó fizetést kaptam, és még néptánc csoportom is volt, sőt a bányász tánczenekar dobosa is én lettem. A bányászok nagyon szerettek, népszerűségem folyamatosan nőtt, még azok is szerettek, akikről titokban kiderítettük, hogy ávósok.

Jött a bevonulási idő. A vezetőség tiszti iskolába javasolt, mert „neki ott a helye”. Így lettem tisztiiskolás. Engem senki nem kérdezett meg, hogy akarok-e tiszt lenni, főleg ebben az odavezényelt bandában. Jó, iskolai eredményeim az átlagnál jobbak voltak, sőt még autószerelő szakmám is volt. Felvételizni nem kellett, hozzájárulásom nem kellett, csupán meztelenre vetkőztettek. Az egyes ember véleménye nem számított, sőt még többeké sem. Ugyanúgy egy falué, vagy városé, sőt egy nemzeté sem, mert Sztálin elmélete szerint egy több milliós nemzet kérdése csupán vagonok kérdése. Ugyanúgy, mint az állatoké, hisz bennük csak állati ösztön élt.

Így én a néphadsereg katonája soha nem akartam lenni, mert féltem, hogy csupán csaléteknek tartanak meg, mivel – mint már említettem – engem 1945. május 25-én háborús bűn gyanújával a nyíregyházi Népbíróság 1 év börtönre ítelt. Aztán kiderült, hogy ezek a „három elemis nagykutya”, aki javasoltak, politikai múltamat nem ismerték, sőt még falum párttitkára is támogatta a jelölést. Így kerültem a Zách utcai Gépkocsizó Tisztiiskolába, ahol két éves képzést kaptam, 1952. augusztus 20-án avattak hadnaggyá.

1956 október elején befejeztük az aknazár teljes felszámolását az osztrák-jugoszláv határ vonalán, ugyanis az aknátlanítást az én 71-48-as 4. hadtest önálló műszaki zászlóaljja végezte Szabó István őrnagy (sötét) parancsnoksága alatt. A reguláris zászlóalj mellé még felállítottak egy tartalékosan kiképzett aknaszedő zászlóaljat. Tehát a két műszaki zászlóalj fejezte be az aknák felszedését és megsemmisítését a két határvonalon 1956 október 05-ig. Egy haláleset volt, a szúróvas hegyének élesítésére egy tartalékos őrmester, bajai maszek lakatos kihasználva az alkalmat, hogy szabadságra hazamehessen, vállalta a keresővas kiköszörülését, így otthon maradhatott egy-két napot. A köszörű korongja forgás, azaz használat közben kettétört, és elvágta a nyaki ütőerét, senki nem vette észre, elvérzett, és a helyszínen meghalt. Katonai pompával temették el hősi halottként.

Baján én ezelőtt még soha nem jártam. Úgy kerültem ide, hogy a hadtest gépjármű parancsnok, Fekete István százados nagyon megkedvelt. Őt is áthelyezték a kaposvári határőr dandárhoz, és vinni akart magával helyettesének, mert szakember voltam, a rám bízott állomány mindig kiváló szinten volt. No de: most jön a kommunista gazemberség, mert csak úgy tudott volna magával vinni, ha csal. Nyíltparanccsal jelentem meg Baján a 1872 Kecskeméti Hadtest Önálló Műszaki Zászlóalj parancsnokánál, Szabó őrnagnál. Örömmel fogadott, mert elődömnek, Czédly Béla gk. hadnagynak az amerikai követségre sikerült bejutni sofőrnek. Szabó őrnagy nagy nehezen elolvasta a nyíltparancsot és a kísérőlevelet /ez bizony időbe telt, mert mindössze három elemje volt/. A levél elolvasása után azt mondja nekem: -Mikor mész a kórházba? Mire én álmélkodva válaszoltam, hogy miért mennék én oda? Kiderült, hogy a kísérőlevélben az állt, hogy vesebajos vagyok, és májgyulladásom is

van. Természetesen semmi bajom nem volt, és rögtön kapcsoltam, mi a taktika az egészben: így akart magának megtartani Fekete százados. Ilyen a kommunisták morálja, még saját maguknak is hazudnak. Igazán ezen nem csodálkoztam, mert már rég tudtam, hogy erre, és ilyen dolgokra van felépítve az egész. Jellemtelen, rabló, gyilkos rendszer!

Mint írtam, közben ment az aknamentesítés. Közben a családom is ideköltöztetett, a Deák F. utcai ferences rendi házban kaptunk szolgálati lakást. A város „Béke” terére nézett, nagyon szép volt, feleségemmel és másfél éves kisfiammal nagyon megszerettük. Mivel Baja vízi város, rögtön vízi jármű építésbe kezdtem, hiszen én magam is Rakamazon szinte a Morotván éltem, meg a tokaji Tisza vizén. Az egész nyarat nagy szeretettel és örömmel töltöttük új lakhelyünkön. Feleségemmel megint új családi örömök elé nézhettünk, de ennek bekövetkezte már átmegy egy másik korszakba.

Katonai életem Baján úgy zajlott, ahogy mindig is sejtettem a komcsikról: ami körbevett, az árulkodás, nyalizás, alázkodás, főleg a primitív viselkedés, stb. Alárendelt katonáim viszont nagyon szerettek, érezték és tudták, hogy mindig kiálltam mellettük. Látták, hogy én sem járok a kötelező „sajtó” foglalkozásra és „pártnapra”. Sokszor Tibi bácsinak szólítottak, ami a politikai előjáróimnak nem tetszett, valamint az sem, hogy nem egyenruhában jártam be a laktanyába.

Itt mesélnék el egy – a korra jellemző – egyszerre félelmetes és mulatságos történetet, ami velem történt, és a katonáimmal, 1956 tavaszán. Kapott az alakulatom műszaki, főleg híd tagok mozgatására, vízre tételére három K-300-as Csepel gyártmányú terepjáró tehergépkocsit. Véleményem szerint verte a ruszkikét. Egy nagy hibáját azonban gyorsan megtapasztaltuk: a terepváltó kapcsolószekrény két falában sima rolnis csapágy volt beépítve, amit a kapcsoló tengelye az öntvényházzal együtt kilökött, tehát szekrényt kellett cserélni. Mi a szerelőimmal kidolgoztuk, hogy sima bronz perselyt teszünk a csapágy helyett, de nem volt akkora bronzunk, hiába volt egy kis házi öntödénk a műhelyben, még a Horthy időből. Egy nem várt alkalom adta a megoldást. Hortobágyi főhadnagy, a zászlóalj politikai tisztje megkért, hogy adjak valamilyen alkalmi kocsit, amelyik Budapestre megy, mert dekorációs anyagot akar vételezni a Tüzér utcában, mert kiutalása van a hadtest politikai osztályától. Nekem is volt kiutalásom a mátyásföldi központi gk. anyagraktárból, két Dodge motor. Így a két utat egybevéve két szerelőm is ment, mivel pestiek voltak, és így haza mehettek. Az idő, azaz a vételezés két napra volt beállítva, hogy otthon is lehessenek. A sofőr, meg a két szerelő megbeszélték, hogy a Tüzér utcában találkoznak a dekorációs raktárban. Míg Hortobágyi főhadnagy a vételezést végezte, az én embereim is vételeztek, de titokban. Elcsentek egy kb. 70 kilós Rákosi mellszobrot, mert a dekorációs raktárban volt belőlük vagy ötven darab. „Na, lesz bronz a terepváltókhoz!” - gondolták. Eldugták, és hazahozták Bajára.

Nekem nem mondtak semmit, így nem is tudtam róla. Idehaza a szerelőaknában szétverték, beolvasztották, és esztergáltak belőle megfelelő méretű perselyeket.

No de ez a kommunista rendszer volt, jellemtelen besúgókkal telítve, ezért is pusztult el hál’ Istennek, mert erre építették hatalmukat. Másnap a hadtest elhárítás három embere letartóztatott, és Kecskemétre szállított. Ott elkezdődött a tortúra. Mivel nem tudtam semmiről, így válaszolni se tudtam semmire. Három nap után, mikor tájékoztattak az esetről, azt mondtam magamnak, itt a vég. Rákosi elvtársat szétverték, engemet meg szép csendben eltemetnek, a családom sose tudja meg, mi az igazság, csak arról értesül esetleg, hogy volt-nincs, mert ellenség volt! Így működött ez akkoriban.

Végül a negyedik napon a csepeli autógyárból lejött egy bizottság, és megállapította, hogy az újítás, a bronzcsapágy nagyon bevált. Engem haza hoztak, nem mondtak semmit, de hallgatásra utasítottak. Az újításért a hadtest szaktisztjét és az én alakulatom párttitkárát jutalomra terjesztették fel, és dicséretre. Se engem, se katonáimat meg se említettek, ám hallgatásra intettek. A két dicséretben részesítetthez még állítólag hozzátettek két másikat. Az általam ismert két személynek még a hat elemije se volt meg, szakmai tudása pedig egyáltalán nem volt. A besúgó még ma is itt él közöttünk Baján, sőt „köztisztületben álló” személyiség, ám mikor találkozom vele, nem mer a szemembe nézni. Nevét nem írom le, mert nem érdemli meg még azt sem, hogy akár besúgóként is megörökítse bárki. Tudjuk, hogy „dicső szocialista hazánkat” erre és ilyen módszerekkel építették, ill. akarták felépíteni. Erre hál’ Istennek nem került sor, mert alap nélkül még kunyhót se lehet építeni, esetleg csak a jellemtelenség magas fellegrvárát, de végül még az is ledőlt és megsemmisült. Nagyon büszke vagyok rá, hogy 1956-ban sikerült hozzájárulnom, hogy nemcsak hazámban, de Európában is összeomlott a légvárak, sőt egyben meg is ástuk a kommunizmus sírját is.

Folytatom a történetet. 1956 szeptemberében megkezdődik az egész magyar hadsereg szándékos szétverése. Mindannyian bizonytalanságban éltünk. Én nem voltam a posványos pártjuknak a tagja, szerencsére soha nem is kértek rá, sőt nekem még párnapra se kellett menni. Azért írom ezt le, mert különben nem volna eléggé érthető katonai létem ebben a hadseregben. Kiváló szakembernek ismertek el, minden végzettségem megvolt hozzá, ezért tűrtek egyelőre meg. Kocsmatöltelék se voltam, a beosztott tisztjeim is tartottak tőlem, mert nem tűrtem a részegeskedést, és ebbe a magasabb rangúak se tudtak belekötni, mert hát ők is „zabáltak” rendszeren.

Mint írom, az aknátlanítás alatt „Kőszegen” hadi körülmények között jött le Szabó József hadtest személyügyi alezredes, csak tiszteket ellenőrzött. Rám kerülve a sor elővette a személyi lapomat, és sorolta szó szerint a jó és rossz pontjaimat. 3519. Kiskunfélegyháza hadosztály: gépjármű-technika: kiváló. Így a lövészadosztály megfelelt, anyagi ellátottság jó, Héry hadnagy semmi. PF1872. Halas A típusú ezred, híres Hodosán Imre alezredes. (Később első forradalmi ’56-os ezredparancsnok). Hazugság, Soroksáron találkoztam vele ’56. okt. 25-én: Megyünk az oroszok ellen Tibikém, stb. Ezt bővebben. Juronovics Miklós főhadnagy barátom, régi csapattársam meghalt, pedig mondtam neki, mivel ő felderítő volt, vegye le a kék parolint, de ő nem vette le, öt perc múlva lelőtték, mert azt hitték, ÁVH-s, pedig nagyon jó magyar érzésű ember volt.

De visszatérve a káderezésre:

PF1872 Halas, káderlap: „Szovjetellenes magatartást tanúsít”. Szovjet tanácsadónk egy dilettáns barom alezredes volt, aki a 32 db GAZ51-es riadó kocsi télen úgy konzerváltatta, hogy kívülről az ablakokat, ajtókat forró gépzsírral fújatta le. Az üvegekről soha nem lehetett lemosnia gépzsírt, elvitték mindet Mátyásföldre.

További káderlap: Parancs be nem tartása, 10nap fogda Szeged. Soha nem hallottam róla, nem is voltam fenytve. Tiszai átkelés, forgalomirányítás a hadtestgyakorlaton kiváló. Farkas Mihály honvédelmi miniszter utasítására. Egy rend komplett tiszti egyenruha, jutalom. Törzsvezetési gyakorlat szintén a hadtestnél: kiváló. Egy 5000 Ft-os kristály gyümölcskészlet jutalomként. Dehogyan kaptam én ilyet, de kinyomoztuk, a hadtest egyik elhárító tisztje kapta meg... Mikor minden tisztázva lett, vegytintával törölte a lajstromom. Hogy aztán lett-e belőle valami, nem tudom.

Visszatérve Bajára: október közepére az alakulatomat teljesen felszámolták, katonáim, anyagaim mind elvezényelték más alakulatokhoz, még szolgálati fegyverem se volt, le kellett adni azt is. Én maradtam az üres laktanyában négy katonámmal: Kedves János honvéd, gk. vezető; Szabó József honvéd, szerelő; Szatmári József honvéd, szerelő, hegesztő, gk. vezető; Fábíán Géza gk. vezető, mindannyian bajaiak, ma is élnek. Továbbá:

1db Csepel 130-as mentőkocsi – ezt magamnál tartottam, hogyha a nejem szülne...

1db difihibás Zil

1db kormánymű hibás Jeep

1 db Rába műhelykocsi teljes felszereléssel (amire később azt mondták, hogy december 05-én elloptam, ezzel szemben 1956 nov. 08-tól dec. 22-ig orosz fogságban voltam Kalocsán Bakos István százados bajtársammal a GPU-nál.

A megjavított kocsikat október 22-én leadtam katonáimmal a Mátyásfüldi központban, és okt. 23-án Budapesten ragadtunk, mivel járművet nem kaptunk. Még 24-én is Pesten figyeltem az eseményeket, majd 25-26-án sikerült hazautaznunk, alkalmi járművel.

A kecskeméti cigánytelep lövését mi is átértük.

28-án Baján tájékozódtam, és megélve életem egyik legboldogabb napját, önként jelentkeztem a Bajai Nemzeti Bizottság elnökénél, dr. Antony Jánosnál, Bakos István századosnál a Nemzetőrség Városi Parancsnokánál, Jerkovich Sándor századosnál, a Nemzeti Bizottság elnökhelyettesénél Baja város katonai parancsnokánál a nemzetőrség szervezésére és felfegyverzésére a járás területén.

Itt érkeztünk el azokhoz a történetekhez, amik írásom igazi motivációját adják, a Bajai Nemzetőrség megalakításához.

Mivel jelentkezésemet elfogadták, azonnal elkezdtem a szervezéshez szükséges előkészületek számbavételét. A járás községeit nem ismertem jól, így térképen áttanulmányoztam. Nagy segítségemre voltak önkéntes nemzetőreim, akik már ott, a városházán jelentkeztek a feladat biztosítására és végrehajtására. Közöttük bőven akadtak olyanok, akik ismerték a környező falvak belső körülményeit, és elegendő helyismerettel rendelkeztek. Két rajt alakítottunk, akik tudták váltani is egymást. Járművel még nem rendelkeztünk, ezért kértem Bakos parancsnokot, adjon át egyet, valamint fegyvereket, amivel a Járási Nemzetőrséget fel tudom fegyverezni. A százados, aki a másik, az önálló műszaki zászlóalj parancsnoka is volt egyben, és aki már három nemzetőr zászlóaljat toborzott addigra a városban (ők tartalékban voltak a Kölcsey úti műszaki dandár laktanyájában) írásban utasította Oláh Imre beosztott gépjármű-technikai főhadnagyát, aki a laktanya pk. szolgálat helyettese volt akkor, hogy egy ponyvás tehergépkocsit, 150 db dobtáras géppisztolyt, 6000 db lőszert és 1-1 rekesz támadó és védő kézigranátot adjon át nekem az „M” (mozgósítási) készletből. Az előírt eszközöket hiánytalanul átvettem.

Onnan nemzetőreimmel a bajai pártbizottságra mentünk, és én bementem. A pártbizottság vezetői, alkalmazottai bent tartózkodtak. A forradalom nevében lefoglaltam a Pobjeda gépkocsijukat a sofőrrel együtt, azonnal át is adták. November 4-ig a szolgálatomban állt. Soha nem szólt semmit, de láttam, szívesen jött már hajnalban is, megtett mindent, amire

kértem. (Megjegyzem, még ellenem se tanúskodott, ki is rúgták állítólag. Én utána nem beszéltem vele, pedig szabadulásom után is láttuk egymást Baján. Sajnos a nevére nem emlékszem.

Ezután visszamentem a parancsnokaimhoz, és jelentettem nekik az elvégzett munkát, és bemutattam az eredményeket. További segítséget már nem kértem tőlük, mert a megbeszélésen közölték, hogy meg vannak elégedve a tevékenységemmel.

A földhivatalban beszereztem egy bajai járási részletes térképet, ami minden lényeges adatot tartalmazott (területek, távolságok), még a lakosság létszámát is. Nemzetőreimmel megbeszéltem mindent, mi a feladatunk, mi az övük, és némi riadó-készenléti biztonságot is begyakoroltunk. A teherautót kényelmes ülésekkel és dupla tetőponyvával láttam el. Élelmiszert, innivalót, sőt még cigarettát is beszereztem részükre, valamint a váltásnak is örbundákat, halinacsizmát, bundáskesztyűt. Hideg, szeles, havas esős volt akkoriban az időjárás.

Én a Pobjedába ültem be három nemzetőrömmel, hét másik pedig - a fegyverekkel és lőszerekkel – a minden lehető kényelmi eszközzel ellátott tehergépkocsin foglalt helyet sorozatlövő fegyverekkel felszerelve. Négy homokzsák védte a lőszert.

Így indultunk el 1956. október 29-én a járási nemzetőrség megszervezésére, dicső forradalmunk és közbiztonságunk fegyveres megvédésének, és mind a nyolc itt élő nemzetiségnek az érdekeit képviselő státusznak a biztosítására.

Az első község Vaskút volt. Megjegyzem, mire odaértünk, már majd' mindenhol megválasztotta a lakosság a nemzeti bizottságokat, demokratikusan, nyilvánosan, közös megegyezéssel. Megérkezésünkre összehívták a falu lakosságát, vagy már előre bejelentették a Nemzetőrség éles fegyverrel való ellátását, és a parancsnokot is megválasztották a nép akarata szerint.

Én, mint katonáember, tudtam, hogy a fegyverhasználat gyakorlatot igényel, ezért önálló elhatározásom az volt, hogy csak katonai igazolvánnyal rendelkező személyek lehetnek a Nemzetőrség tagjai, így is cselekedtem. Sok helyen felmerült a lakosság részéről, hogy Budapesten gyerekek és anyukák is harcolnak fegyverrel a kezükben, akkor itt miért nem lehet? Mivel én nem rendelkezttem helyi ismeretekkel, én következetesen csak katonakönyv ellenében adtam ki fegyvert. Talán igazuk volt azoknak az embereknek is, akik a budapesti példákat említették, de úgy gondoltam, hogy ezt ne én, hanem a helybeliek oldják meg adott esetben, hiszen pl. a gyerekekben sokkal nagyobb a harci vágy és a feltétlen hazaszeretet, a haza megvédésének a hajlama, de több a halott is, a tapasztalatlanság miatt.

Tehát 29-e, Vaskút, az első fegyver átadása a Nemzetőrségnek. Mint már mondtam, minden esetben a lakosság is részt vett az a Nemzeti Bizottság által kiválasztott parancsnok kinevezésén és a nemzetőrök kiválasztásán. Meg kell vallanom, nem vezettem nyilvántartást, mert ez ilyen esetben csak a helyi lakosság feladata. Illetve, mint mondtam, a fegyvereket katonakönyv ellenében adtam ki, így nálam egy ilyen feljegyzés azért maradt. Vaskúton nyolc új, magyar gyártmányú dobtáras géppisztolyt adtam át, általában öt dobtárra elegendő lőszerrel. Egy-két katonás szót mondtam a bátorságról, a hazaszeretetről, a hősiességről, és arról, hogy a kommunizmus megfojtását, eltiprását és hazánk újraélesztését segítik elő, és az idegen hatalom kiűzését. Természetesen mindkét gépkocsinkat gyönyörű magyar nemzeti zászlókkal láttuk el, amit a lakosság nagy örömmel fogadott, és boldogan mondták, hogy

végre nincs a vörös sarló-kalapácsos zászló, mert ahhoz voltak szokva, hogy ha egy magyar zászló volt valamilyen ünnepségen, akkor mellette vagy tíz vörös kellett legyen. Hazánkban, magyar országban magyarok nem lehettünk, mert bezártak érte bennünket, mert ez már a szocializmus, proletár nemzetköziségben kell élni, csak a vörös az igaz ember, a bátor-hős harcos, és Sztálin az apánk, stb.

Gara. Mivel tudták, hogy érkezünk, már körülbelül háromszázan vártak bennünket. Tudni kell, Gara határőrnagyközség, sőt még határőr laktanyája is volt, még az én alakulatomat is ott szállásolták el az aknátlanítás idején. Ellenőrizni is jártam már ott, mert nem csak az én alakulatomnak voltam a technikai parancsnoka, hanem a déli határőrség technikai ellenőre is. Mint mindenhol az országban, a fegyveres alakulatok morálja „ruszki módszerű” volt, rögtön szét is esett, mielőtt megszűnt a kommunista hatalom. Ahogy a napi forradalmi események zajlottak, nem kellett különösen nagy bölcsnek lenni ahhoz, hogy fel tudja mérni az ember, a lakosság hány százaléka marad hű a nagy sztálini gyilkos eszmékhez. Véleményem szerint kb. 5% se igen, de azok is nagyon csendben voltak, hiszen eddig őket, mint a világ leghősiesebb partizánjait és mint megváltóinkat kellett ismernünk. Mint a patkányok a süllyedő hajóról, elsőnek tűntek el, minden ellenállás nélkül. Így a garai őrs is rögtön széteszlott, ott hagyva minden titkos és bizalmas anyagát. „Eltűntek.”

Tudva lévő, Gara egy sváb nagyközség volt, ahonnan a svábokat elűldözték, arra kényszerítve őket, hogy ott hagyják nagy házaikat, vagyonukat, jószágaikat. Üresen maradt ingatlanjaikba proletárokat kellett telepíteni sztálini módszerrel. Történetesen szülőhelyemről, Rakamazról is telepítettek ide ilyen proletár-féléket. Így aztán ismertem is jórészüket, és mivel akadt közöttük olyan is, akiket nagyra becsültem, volt, akit a feleségemmel előzőleg már meg is látogattunk, pl. Galambosi Dezső bácsit és családját. Ő Rakamazon cigánybíró volt, még a csendőrség is megadta neki a tiszteletet. Nagybátyám, a rakamazi volt főjegyző a nagy részükről viszont csak annyit mondott: Na, Rakamazról ki lett seprve a szemét! Viszont nem örülhettek sokáig, ahogy elfogytak a „megörökölt” vagyontárgyak, tehenek, disznók, az összes háziállatok, ruhaneműk, szóval minden, ami még eladható volt (a tetőről a cserép, a lakásból a parketta, a bútorok, bármi), a lumpenek zöme vissza is költözött Rakamazra, csak pár család tudott élni ezzel a sajátos lehetőséggel. Közülük sokan a vörösök pártját éltették, aztán hosszú csend, lapulás és csöndes tapsolás, az akkori idők szájíze szerint. Aki nem tud Rákosira tapsolni, az hazaáruló!

Visszatérve a lényeghez, mivel nagyközség volt, és én a létszámhoz mértem a kiosztandó fegyvereket, Gara tizenhat darab géppisztolyt kapott a hozzá való lőszerrel. A vaskúti tevékenységünknel leírtak szellemében itt se adminisztráltuk pontosan a dolgot, hiszen forradalom volt, és fő feladatunk a nemzetőrség megszervezése és gyors felfegyverzése volt. A nyilvántartások alkotása és aggályoskodó kitöltögetése a békeidők munkaidejének eltöltésére való. A nemzetőrség vezetőjének a volt rendőrség parancsnokát választották közfelkiáltással. Később ez a lelkes személy az ellenségem lett, 1960-ban, mikor a börtönből hazakerültem, ha Baján a városban meglátott, azonnal telefonált a rendőrségre, hogy én szabadon járok, ők rögtön jöttek is mindig, és kb. vagy nyolc alkalommal be is vittek, volt, mikor négy napra is. Hűségessé lett az aljassághoz.

Érsekcsanád a következő község. Közben hazajöttünk Garáról, hisz enni is kellett. Inni ugyan ittunk, de engem sohasem érdekelt a szeszecskét, ha bármilyen kis feladatom is volt. Szerettem én is, de nálam még a mai napig is sokad rendű. A nemzetőreimet is csodáltam, hogy soha nem hangzott el olyan szó, hogy miért nem itatnak bennünket. Ez nemes forradalom és szabadságharc volt, nem pedig naplopó alkoholista kommunisták dorbézolása!

Érsekcsanád község ünnepélyesen fogadott bennünket. Ott nyolc darab géppisztolyt osztottunk ki a hozzájuk való lőszerrel. Emlékszem az ottani nemzetőrparancsnok nevére, Csomor Mihálynak hívták, mert később a börtönben is találkoztam vele. Sietnünk kellett, mert mentek a telefonok a Nemzeti Bizottsághoz, hogy mindenhol várják a fegyvereket.

Csávoly: nos, ott nem sokan voltak, gondolom, mert szintén kitelepített község volt, Csehszlovákiából kitelepített magyarokat költöztettek a svábok házaiba. Oda szintén nyolc darab géppisztolyt helyeztünk ki nemzetőrjeiknek.

Felsőszentiván: itt is hamar végeztünk, a Tanácsházán volt a találkozó, hét darab géppisztolyt és lőszert kaptak. Nagy örömünkre még a régi szélmalom is fel volt lobogózva! Itt történt egy érdekes esemény, ugyanis egy olyan személy akart a nemzetőrség parancsnoka lenni, aki nagyon szélsőséges volt. Lebeszéltem róla, sőt odáig mentem, hogy önhatalmúlag megtiltottam, hogy ő legyen a parancsnok. Kb. nyolcvan fő volt jelen, és egységes igennel szavaztak meg helyette egy olyan embert, akit én is elfogadtam.

Bácsbokod: a szentiváni tanácsházán kaptam aznap Bajáról telefonértesítést, sőt egy gépkocsival érkező személy is megjelent, hogy Bokodon már az előírásoknak megfelelően megválasztották a nemzetőrség parancsnokát és tagjait, de nincs fegyverük. Ők másik járáshoz tartoztak, de miután személyesen ellenőriztem, én teljesítettem a kérésüket, és tíz darab géppisztolyt adtam nekik, lőszerrel. Nagyon jó érzés volt, főleg a nemzetőreimnek, a Himnusz énekelve érezni hálájukat és szeretetüket. Utána meleg házi pogácsát, néhány pár házikolbászt és egy ötliteres demizson bort is kaptunk tőlük.

Pár alkalommal már megjegyeztem, hogy én ezekben a déli határ menti falvakban korábban nemigen jártam, mivel nem innen származom. Nekem a lakosság összetétele, szokásai, és nyolc nemzetiség szinte testvérinek tűnő barátsága, összetartása nagyon érdekes volt. A levegőben viszont mindig lógott valami feszültség, amit mindig nagyon lehetett érezni. Nemsokára rájöttem, hogy azt a leírhatatlan, nyomasztó érzést, a nagy „elvtársiasságot” maga sztálini mosolygyilkos elvrendszert utánzó majmolás adta. A déli határon elfogott, sok menekülni próbáló embert azért tudták olyan eredményesen, a lakosság segítségével elkapni, börtönbe zárni, akár kivégezni, mert ha nem jelented, hogy idegen személyt látsz, a szomszéd jelent téged, és még rosszabb elbánásban részesülsz, mint az elkövető. Az itteni embereknek még egymásban se volt bizalmuk, csak a félelem uralta kapcsolataikat is. Ezt a gyilkos kapcsolatrendszert hívták éberségnek, hazafias kötelezettségnek. Láttam, és személyesen is tapasztaltam, mivel én magam is itt szolgáltam ebben a kommunista fertőben, és én se tudtam kibújni és elmenekülni ebből a borzalmas, veszélyes beosztásból. Még ha nem is voltam a párt tagja, persze ezt csak közvetlen ismerőseim tudták, de még azok között akadt, aki élni akart ezzel, velem szemben. De azt én is megtanultam, megtapasztaltam, hogy ha ember azonnal, határozottan megfenyegeti az illetőt, rögtön csend is lett. Volt olyan ellenem próbálkozó ismerős, aki inkább elköltözött, mert fölfogta, hogy én is tudom, sok vaj van a fején. Én ilyen dolgokkal sohasem éltem, és nem is fogok, míg élek, mert ezek a kommunizmus legszennesebb, legaljasabb vonásai közül valók.

Megjegyzem, a rendszerváltás/módszerváltás? után megint sorra jártam ezeket a községeket, és szerveztem a POFOSZ-t, a TIB-et és főleg a Nemzetőrséget, mivel már 1989-től felleptem újra a nemzet érdekében (a mai napig is), és láttam, és bizony gyakran megkönnyeztem, mert éreztem, láttam, hallottam az emberektől egy jó adag felszabadulást, örömet, de azért még a félelmet is. Azt írtam az előző soraimban, hogy „módszerváltás”, ez az is, mert nem az, amit a magyarság várt.

Megkövetem magyar népemet, nem csak ők hibáztak, hanem inkább az a borzalmas valóság, amit átéltek. Az apa a felségét, a fiú a szüleit jelentette fel. A szennyes, sötét szervezetben, a pártban, ahol bizony előnyét élvezte, ha beléptették, még ha eltüntették apját, anyját, testvéreit. Ez volt a kommunizmus törvénye. Na de visszatérek 1956-ra, a küldetésemre.

Október 30. Sükösd. Megérkezésünk alkalmából elég nagy tömeg várt bennünket. Én elmondtam, azaz tájékoztattam a lakosságot a feladatokról, és utána az ő feladatokról. Mivel én Baján a 7148 Kecskemét hadtest önálló műszaki zászlóaljának a technikai parancsnoka voltam, természetesen beosztott katonáim is voltak. A laktanya műszaki raktár vezetője Belházi Károly őrmester volt. Nagy öröömre szolgált, amikor a nemzetőrség megválasztása után a parancsnokuk bemutatkozott, hogy ő Belházi Sándor. Talán a Karcsinak a bátyja? – kérdeztem, mire ő igennel válaszolt. Tényleg nagyon megörültem, mert nekem régebben Karcsi már titokban nyilatkozott, hogy ő nem „bolsi”. Sajnos Sanyi ezért az önként vállalt nemzetőri kiállásáért három évet kapott, pedig hittem a babonában, mert ő a kéményseprői szakmát űzte.

Nagyon hideg, szeles idő volt, szakadt a havas eső, de menni kellett tovább, mert már vártak Nemesnádudvaron. Még életemben nem jártam arra, így menet közben tudtam meg az egyik nemzetőrömtől, aki odavaló volt, hogy majdnem száz százalékban sváb község. Már kezdett alkonyodni, mikor odaértünk, de mivel értesítették őket, vártak bennünket, a legnagyobb tömeg ott fogadott az eddig bejárt falvak közül. Volt egy kis éljenzés, de egy-két kihívó megjegyzés, szitkozódás, kommunistázás is. Sikerült lecsillapítanom a több száz főre összegyűlt lakosságot, és megkezdetni velük a nemzetőrség tagjainak megválasztását, természetesen, mint mindenütt, közös felkiáltással és kiválasztással. Meg lett a 12 fős nemzetőrség választva, de ki legyen a parancsnok? Az emberek csak susmusoltak. A helyiség, ahol tartózkodtunk, nemcsak a falu hivatalos helyisége volt, hanem a helyi nagy termelő szövetkezeté is. Mint minden térszél, itt is voltak mindenféle funkcionáriusok. Kíváncsi voltam, mi van, én is bementem a tömeg közé, ismerkedni, tudakozódni. Hallom suttogni az embereket, hogy a párttitkárt kéne megválasztani nemzetőrparancsnoknak, mert az katonatiszt is volt. De, mondja a másik, azt nem lehet, mert ÁVH-s hadnagy volt. Az nem számít, mondja a harmadik, hisz azért rúgták ki, mert géhás volt és pipogya. Mint kiderült, valóban ÁVH-s hadnagy volt, de nem engedték csak úgy el, azért tették ide a nemesnádudvari térszélbe párttitkárnak, mert másra nem alkalmas, a svábok között csak rendet tud majd tartani, azok félnek tőle, ő meg a pártbizottságtól fél majd, ha rosszul dolgozik. De az élet tele van érdekességgel, meglepetéssel, itt is az történt. Az ÁVH-s hadnagy elvtársat a község az évek alatt nagyon megszerette, tisztelték is, és erre a nemzetőr parancsnoki posztra egységesen, az egész község megválasztotta. Most rajtam a sor, mit csináljak, ÁVH-s lesz a nemzetőrök parancsnoka? Mivel az 1956-os forradalom igazi néphatalom volt, én sem változtathattam meg a döntésüket, akármennyire nem is tetszett, bár éreztem benne valami félelem diktálta ravaszságot is. Ha a tiszta sváb lakosságnak ez kell, nekem is jóvá kell hagynom, hisz azért ilyen nemes az '56-os forradalom és szabadságharc, mert a NÉP döntése uralkodik igazán.

Megjegyzem, hogy szerintem a forradalomban résztvevők fele párttag volt, és annak örült, hogy megszabadul a kommunista pokoltól, és még a tagkönyveiket is tízezerszámmra égették el, vagy dobták a WC-be. Egyes adatok szerint 830.000 párttagból a forradalom leverése után összesen csak hétezer tudtak megint összeszedni!

A párttitkár nem volt ott, mert nagyon félt, hogy ÁVH-s volt, feleség, három gyerek... Engem kértek meg, hogy menjek el érte, nyugtassam meg, és mondjam el neki, mi történt, mi

a nép akarata, hogy őt választották meg a nemzetőrség helyi parancsnokának. Döntöttem, beültem a Pobjedába egy helyi lakossal, aki a lakásához irányított, és jöttek velem a nemzetőreim is a teherkocsival.

Mint írtam már, hideg szél fújt, havas eső, alkonyat, ami már magában félelmetes volt. Teljesen felfegyverkezve jöttünk, ami még ijesztőbb, most mit csináljak, gondoltam magamban. Beküldtem a helyi lakost, hogy mondja el, miért jöttünk, majd én is bementem. A feleség sírt, mondta, ne bántsuk a férjét, mert jó ember, és nem is bolsi, mert haragszik rájuk az embertelen módszereikért. Ott volt a három kisgyerek is, akiket az apjuk ölelt. Az asszony csak azt hajtogatta, kíméljük meg őket, mert az ő férje nagyon jó, családszerető ember, és nem ártott soha senkinek, kérdezzük csak meg a lakosságot.

Egy gondolat még ide kívánczik, amit, úgy érzem, nem szabad kihagyni. Borzalmas volt abban a sötét, embertelen sztálinista életmódban létezni nemzeteknek, ahol mindenki tudta, még az analfabéta is, hogy ha nem azt teszed, amit remegve szeretett „apánk” parancsol a pribékjeivel, akkor megsemmisülsz. Agyonver az ÁVH, internálás, börtön, kivégzés, ezzel a tudattal éltek az emberek, miközben humanizmusra oktató vezetőink szavaiból is csöpögött a vér. Miközben mindez átfutott az agyamon, odamentem ehhez az emberhez, és megkérdeztem tőle: Van-e fegyvered? Azt válaszolta, volt egy pisztolya, de bedobta az udvaron lévő kútba, nehogy meggondolatlan dolgot csináljon a családjával. Mire én azt válaszoltam: Megértelek, de most nem erről van szó! Téged a lakosság, akiknek a párttitkára vagy, és mégis szeretnek, téged kiáltottak ki a nemzetőrség parancsnokának, és várnak tömegesen valamilyen téesz, vagy pártirodánál. Ennek nyomatékául a nálam lévő TT pisztolyt elővettem, és csőre töltve a zsebébe nyomtam, és azt mondtam: Te is katonaember voltál, tudhatod, hogy ilyen csak bajtársi alapon lehet csinálni, és csak azzal, akiben megbízol! Téged szeretnek, várnak, és gyere velünk, vedd át a nemzetőrség parancsnoki tisztét!

A felesége és a gyerekek megnyugodva kísérték ki az apát, főleg az után, hogy átöleltem a vállát, és úgy mentünk ki a járművekhez.

Itt megint meg kell állnom, és magyarázatot adnom a korszak jobb megértéséhez. Nem az emberek rosszak, azok mindig a napi létszükségleteikhez igazodnak, dolgoznak, még a megalázó munkát is vállalják saját maguk és családjuk megélhetéséért, jobb jövőjéért. Itt szigorúan, még a mai napokon is azok az emberek a kegyetlenek, akik nem szeretnek dolgozni, az élet nehézségeit felvállalni, készek a tömegeket állatnak nézni, az ő kéljégésüket, here életüket hangzatos nagy, mesébe illő szociális elvek hangoztatása mögé rejtve, miközben rabságukban tartják kíméletlen hatalomgyakorlási technikájukkal az embereket. Mindezek megértésével, tudatosulásával következett be a nagyvilágban egy kis ország, Magyarország 1956-os forradalma is.

Szintén ez történt Nemesnádudvaron, de hogy mi lett a folytatás, azt már nem tudom, mert később megint eltiportakká váltunk, engem Bajáról november nyolcadikán a délelőtti órákban kb. negyvenfős ruszki „küldöttség” a lakásomból meginvitált bolsevista finomsággal és sztálini hozzáértéssel úgynevezett továbbképzésre, 26 évesen. De a nádudvari ÁVH-s bajtársammal a „továbbképzés székházában”, a budapesti gyűjtőben találkoztam. Házimunkás voltam kedves színészünkkel, Darvas Ivánnal, mi, rabok osztottuk az ebédet a rozsdás csajkákba. Egyszer csak rám szól az egyik zárkaparancsnok: Hallod, rabtárs, te jól kib...tál velem Nemesnádudvaron, mert kaptam miattad három és fél évet! Többször nem szólíhattuk meg egymást, mert tudvalévő, hogy főleg az '56-os ellenforradalmárok a magyar haza ellenségei, szégyenei, akik a kommunizmus minden jót biztosítani akaró rendszerét akarták

eltörölni. A szegedi Csillag börtönben 4*3-as táblán hirdette az utasított a felírat: „Az ellenforradalmárt ne csak őrizd, hanem gyűlöld is, elvtárs!” A mi '56-os forradalmunk azért volt nemes és tiszta, igaz, mert akik részt vettek benne, önzetlen bajtársi hazaszeretettel tették. Én sose tapasztaltam olyat, hogy egymás szemére vetették volna, hogy te ez voltál, te az voltál, mindenki barát, bajtárs volt, és a közös cél: „ruszlik haza, a párt meghalva!” Akinek vaj volt a fején, az mind elbújt. Meg kell még említenem azokat a később hősöknek titulált „fasizmust leverő” hatalmas embereket, akiket Lenin-renddel, Magyar Szabadság érdemrenddel, Munkás-Paraszt Hatalomért emlékéremmel, stb. tüntettek ki – egyet se láttam sehol a forradalom alatt!

Szeremle 31-én. Délelőtt indultunk a megszokott, általában tizenkét fős nemzetőr szakasszal az eligazítás után.

A csoport összetétele mindig változott. Azért titokban vártam valami ellenállást, hiszen jelentős hányadú délszláv lakosa volt ennek a területnek, és feltételezhető volt, hogy akad még közöttük, ha elvétele is olyan vöröses, partizán elveket valló, sőt veleszületetten mindig ellenálló természet. Én is azt tartottam, hogy jobb félni, mint megijedni! De egy alkalommal se találkoztam még ilyen hangulattal sem, hisz ők is utálták a sztálinista bandát, mert végeredményben Tito szelleme ellenére akartak nekik is parancsolni. Lásd titoizmus, „láncos kutya”.

Szeremlén, ami kisközség, hat nemzetőrnek és a parancsnoknak ugyanannyi fegyvert-lőszert osztottunk ki katonakönyv ellenében. Itt se éreztük szükségét fogadalomtételnek, hisz az egész Magyarország egy volt, és eligazítás nélkül tudta mindenki a feladatát: a kommunizmus embertelen uralmát megszüntetni, ruszlik haza, elég volt belőletek!

Bátmonostor. Szeremléhez hasonlóan kis délvidéki falu, ahol vegyes nemzetiségű nép lakott. Mindennapos volt, hogy ha három ember beszélgetett, három nyelven mondták a mondókájukat, akár a három nyelvet keverve. Ők azért megértették egymást, hisz ezt szokták meg. De az '56-os forradalom és szabadságharcban kimutatták hovatartozásukat: a magyarságot... Hogy az a kis község mennyi élelmet adományozott és küldött fel Pestre a forradalmároknak, szinte hihetetlen volt! Bátmonostoron is megalakult a nemzetőrség, kaptak hat géppisztolyt a hozzávaló harminc tárral. Elbúcsúztunk tőlük, és mentünk tovább a határ felé, Nagybaracskára.

Nagybaracska. Menet közben volt egy kis harckészültségben való felkészülés és élesre való parancskiadás. Ez a terület mind határzóna volt. Ide – sőt még Bajára is – határzóna belépésre jogosító igazolvány kellett, amit a határőrség a tanácsokon keresztül adhatott ki, de az ÁVH hozzájárulása nélkül semmit sem ért. Aláírásukon kívül az ÁVH bélyegzője is kellett. Aki az úgynevezett fegyverbaráti-elvtársi összetartást nem ismerte, az még felfogni sem tudta, milyen hatalommal volt az ÁVH felruházva a határőrséggel szemben is, a néphadseregről pedig nem is beszélve. Megalázó teljhatalom és pofa-be-uralom. Képzeljék el, milyen borzalmas fegyvernemi sovinizmus állt fönn, és milyen magas fokú gyűlölet. A határőrség még nem is annyira szenvedte ezt meg, mint a honvédség, amit szinte ellenséggént kezeltek. Itt le kell írnom egy példát. Tiszti iskolás voltam a Gépkocsizó Tiszti Iskolán. Bodrogi százados az iskola zászlóalj párttitkára volt. Budapest nyolcadik kerületében volt beosztva helyőrségi szolgálatra két tisztiiskolás növendékkel, az egyik én voltam. A körzet egyik vendéglője előtt találtunk két ÁVH-s egyenruhás alakot, az egyik sima, a másik tizedesi parolinban, de mindketten nagyon részegen. Természetesen a szolgálati TT pisztoly is náluk volt. Parancsnokunk mindkettőt a járőrökcsiba utasította. A tizedes a fegyveréért nyúlt, de én

azonnal a magam módján harcképtelenné tettem. Bevittük őket a VÁP-ra, és a szokásos módon átadtuk megőrzésre. Pár nap múlva a főutcán hallgattak ki bennünket. Mindhármunkat hadbíróssággal fenyegettek, hogy merete ezt megtenni két részeg egyenruhás ÁVH-s közkatonával egy honvéd százados hivatalos nyíltparancssal ellátva, helyőrségi szolgálatban. Ezt csak azért írtam le, hogy így próbáljam meg érzékeltetni, mit vállaltunk mi '56-ban ezekben a községekben, amelyek mind határzónában voltak. Hál' Istennek ezekből még hírmondót se találtam. Mind gyáva patkányok voltak, tudták, hogy hatalmukat csak a förtelmes pártjuknak köszönhetnék.

Nagybaracska már nagyobb község volt, így tíz darab fegyvert adtunk ki nekik. Itt a nemzetőrség parancsnokának a helyi körzeti rendőrt választották meg. Nem tudhattam, hogy azért választották-e meg egyhangúlag, mert a lakosság még mindig tartott tőle. 1960-ban, mikor a börtönből hazakerültem, állandóan üldözött, és sokszor bevitetett a rendőrségre, volt, mikor három napra is. Hatalma maradt hozzá?

Hercegszántó 30-án. Már késő délután volt, mikor megérkeztünk. Már a falu elején vártak egy páran, és a kultúrházba invitáltak bennünket, de látva, hogy volt fegyverük, kiadtam a védelmi parancsot: ha bármilyen gyanús mozdulatot vesznek észre, azonnal teljes tűzzel támadni, és akinél fegyvert látnak, megsemmisíteni. Pont az ellenkezője történt, nagy szeretettel fogadtak, még a nevemet is megemlítette a vezetőjük, mert már mindent letárgyaltak a bajai Nemzeti Bizottság elnökével, dr. Antoni János bácsival, és ezért vártak annyira. Itt megint meg kell említenem, hogy a falu népe nem csak hazafias szeretettel, gyönyörű magyar zászlókkal fogadtak, hanem friss kenyérrel, sonkával, kolbásszal, szalonnával, sőt nemzetiszínű szalaggal átkötött demizson borral is. Az élelmet, meg egy háromliteres bort elfogadtam, és a személyi állomány részére a teherautóra rakták. Úgy éreztem, muszáj elfogadnom, mert a lakosság adta össze, és sértésnek vehették volna, ha visszautasítom. Idéztem is nekik Petőfit: „ordíts borozva a honért”, pedig én mindig a tiszta fej, józan ész elméletét szerettem, mert utána nincs mit megbánni. Az összegyűlt tömeghez érve elmondtam egy-két hazafias, bajtársi szót, és tizennégy géppisztolyt adtam át a velejáró lőszerrel, miután ők ünnepélyesen megválasztották a parancsnokot.

Mint már írtam, nem lehetett hatalmaskodni, és nem is akartam, mert én se találtam helyesnek, hogy már kész listával mennék, mert ez nem illett volna a nép forradalmához. Mert a nemzetőrség nevében benne van, hogy nem reguláris hadsereg, hanem önkéntes, minden rangkórság nélküli fegyveres honvédő hadsereg. Természetesen a nemzetőrségnek is fegyelem alatt kell lenni, és harcba menni, és győzni, és ehhez tanult, hadtudománnyal rendelkező parancsnokokra van szükség, akiket általában felsőbb parancsnokság jelöl és nevez ki, de ezekkel az elvekkkel ezeknek a falvaknak a lakói is tisztában voltak, és ilyen embereket is választottak maguk közül. Feltétlenül le kell írnom, hogy az 1956-os forradalom és szabadságharcban nem volt rangja senkinek, mindenki csak bajtárs volt. Nem volt rangmegszólítás, hogy hadnagy, vagy más rangot viselő, még a parancsnoknak sem, még ha egyenruhában is volt, és rajta a rangjelzés, akkor is csak bajtárs volt. Ez országosan elterjedt, és ez a módszer tette igazán egységgé a nemzetőrséget. Ez mutatta meg nemes polgári jellegét, egyenlő emberek közös feladatokkal a bajban, közös harcuk a haza szabaddá tételéért, az idegen uralom és az idegen eszmék hatalmának eltörlése érdekében.

Azért kellett ezt is megírnom, mert az 1990-es módszer- azaz rendszerváltás után azonnal megkezdtük a nemzetőrség újraszervezését, és sajnos akkortól a rendfokozatok nagyon előtérbe kerültek. Túl sokan jutalmazták vagy jutalmaztatták meg magukat valós, vélt vagy hazudott '56-os érdemeikért hatalmas rendfokozatokkal, sőt rengeteg olyan főtiszt és

tábornoki kinevezés is született azóta, amelyek tulajdonosai még kisgyerekek voltak a forradalom idején, vagy még nem is éltek. Ez a nemzetőrség tekintélyének nagyon sokat ártott, és árt. Remélem, a 2008-as országos vezetés, amiben magam is részt veszek Király Béla vezetésével, minden rendfokozatot eltöröl. Az új vezetés programjában is benne van, azaz nem ismeri el a „magán célú” rangjelzéseket, ember kell, nem a rang!

A Bajai Járási Nemzetőrség megszervezése és felfegyverzése után a városban is tevékenykedtem nemzetőreimmel, de itt már csatlakozott hozzánk egy pár hivatásos rendőr, hivatásos katona és természetesen sorkatonák is.

Több írás is megjelent a forradalom helyi eseményeiről, de hogy egyes adatokat honnan vettek, azt máig nem sikerült kiderítenem. Velem kapcsolatban is írtak érdekes dolgokat, pl. hogy az én parancsnokom és irányítóm egy Nagy Béla nevezetű bajai tanító volt. Hát énvelem sohasem volt, még beszélni sem beszéltem vele, hiszen nem is ismertem akkor még. Hamarosan le is írom, miért bosszant annyira ez a dolog. Molnár József százados volt csak velem két alkalommal vidéken, a bajai műszaki dandár politikai tisztje. Ennek ellenére igazi hazafias, magyar érzelmű, ruszkit gyűlölő ember volt. Ő talán még jobban örült, amikor úgy tűnt, hogy az oroszokat sikerül kivonulásra készítenünk, mert mondta is, ezeket a politikai kényszereket, amiket el kellett viselniük nekik is, borzasztóan utálta, de teljesen tehetetlen volt, csak most mert nekem beszélni róla. Ő volt az úgynevezett szakállas százados, úgy is hívták, és később neki is el kellett rejtőzni valamilyen tanyán, mert a ruszki november negyedike után őt is el akarták fogni, azaz letartóztatni, de bujkált hónapokig.

Újra hangsúlyoznom kell, az volt a tapasztalatom, száz párttagból igazi komcsi talán, ha öt volt, kilencvenöt pedig rá volt kényszerítve, hogy munkáját, amit tanult, és szeretett volna a megélhetéséhez végezni, megkaphassa. Előre megmondták, ha nem parancsolták, lépj be a pártba, és máris jöhetsz. Nagyon sok olyan eset is volt, hogy már régen ott dolgozott valaki bármilyen munkakörben, egyszer csak kitalálták, hogy ő miért is nem párttag? Felszólították, hogy lépj be, vagy rögtön ki is rúgták, és diplomával, szakmunkás tapasztalattal stb. tengett-lengett, vagy lett belőle segédmunkás, hogy a családjának kenyeret tudjon biztosítani. Sokan éltek így, és haltak meg. Az önkéntesen belépő haszonleső-kommunisták típusának elterjedése későbbre, a Kádár-rendszerre volt inkább jellemző.

A ténykedésem alatt sokat bejártam a rendőrségre is mivel semmiféle objektum nem volt biztosítva, üzemek, bankok, hidak és még sok egyéb fontos műtárgy. Kerestem felelős rendőri vezetőket, de bizony volt olyan alkalom, amikor csak a takarítónővel találkoztam. Az új kinevezett rendőrparancsnok, Bogácsa Géza százados a nemzeti bizottságon belül is ügködött, és a bizottság utasítására kezdte összeszedni rendőrsége dolgozóit, és szolgálatba küldeni. Én is kaptam egy listát tisztek és tiszthelyettesek lakáscímeiről. Jártam a várost, és én magam is küldtem be szolgálatfelvételre rendőröket.

Egyik alkalommal, mikor bementem a rendőrségre, hogy nemzetőri segítségnyújtásról egyeztessünk, éppen eligazítás volt egy nagyobb helyiségben. Ott történt egyetlen találkozásom Nagy Bélával. Igazolta magát, hogy ő Győr-Sopron és még valamilyen megye kormányának a kormány megbízottja, amiről írásos igazolása is volt. Elgondolkodtam, Úristen, ez milyen kormány lehet, hisz Nagy Imre kormányáról tudok csak, és kormánybiztost csak ő nevezhet ki, de az aláírás biztos nem az övé volt. Ott a rendőrök előtt kezdtem tőle kérdezgetni, hogy ez a megbízólevél mire hatalmazza fel. Válaszolt rögtön hatalmi szóval: Tudom te vagy Bakos István százados nemzetőr városi parancsnok helyettese, ezért téged utasítalak, hogy a lakosság kérésére egy-két ÁVH-st vagy párttitkárt ki kellene nyírni a Béke

téren! Bizony, ez így történt. Erre én azt feleltem neki, hogy a forradalmunk nem aljasodhat le ilyen törvénytelen dolgokkal. Ha mi is hasonszórúen tevékenykedünk, mint azok, akik ellen összefogtunk, akkor minek csináljuk az egészet, hiszen akkor mi is olyan alávalóan, törvénytelen módon cselekszünk, mint ők, ezt felejtse el! Erre ő a pisztolyáért nyúlt, de én gyorsabb voltam. Egy kicsit remegett a kezem, de utasítottam, azonnal tűnjön el Bajáról, mert különben én fogom őt agyonlőni. Ez mind a rendőrök előtt történt. El is tűnt, kiment a harckocsizó ezredhez, három harckocsit elvitt a személyzettel együtt. A bajai hídon áthaladva a Mecsekbe indult Pécs felé, de az egyik harckocsi lecsúszott az útról, és egy mély árokban állt meg. Mi történt utána, nem tudtam, később, évek után tudtam meg. Nagy Béla disszidált, rendszerváltás után hazajött Bajára, tudta, hogy 1998 decemberében újraszerveztem a Nemzetőrséget, megalakítottuk a TIB-et, a POFOSZ-t, de nem keresett meg bennünket.

Még egy részemről érthetetlen dolgot le kell írnom. Ki, vagy kik adtak neki és még másoknak, pl. Szirmai István tanár úrnak is három harckocsit élesre töltve? Ezt máig nem tudtam meg. Én is voltam a páncélos laktanyában, egy egyetemista szakaszvezetőhöz küldtek, mert ő volt a megválasztott parancsnok. Ő adta ki nekem az ott tartott AVH-sokat, pártvezéreket és elhárító tiszteket. Át is vettem őket, mert ott nem voltak biztonságban. A bajai műszaki dandárnak nagy fogdái voltak, és jól szervezett őrsége is, oda vittem őket biztonsági őrizetbe vételre, ahogy erre írásos parancs utasította a nemzetőrséget.

A páncélos ezred parancsnoka Ferenczi alezredes volt, de őt a nemzeti bizottság leváltotta. Én is jelen voltam, és hallottam, hogy azt válaszolta, bemegy a pártbizottságra, és megkérdezi, hogy végrehajtsa-e a laktanyában az új katonai bizottság új elnökének a megválasztását. Ingadozott, mondták ugyan neki, hogy már nincs pártbizottság, és őt mindennemű parancsnoki megbízatásától megfosztották, és nemcsak leváltották, hanem el is zavarták. Még a sapkáját is otthagya – katonáembernél ez bizony komoly dolog -, én dobtam utána a városháza nagytermével szemben lévő lejárati lépcsőn, mert ott rohant lefelé.

Már minden vonatkozásban kezdett kialakulni mondhatnám minden, na nem száz százalékon, hisz az lehetetlen is lett volna. De az a sok ingyenélő, amit a vörös párt fenntartott magának, teljesen eltűnt a város negyven ezres lakosságából, egy sem mert valami módon előbújni, fellépni az ő általuk hangoztatott tudomány, bölcsesség, főleg elvtársias öntudatosság érdekében, azaz a „népért”. Lenin, Sztálin hatalmas eszméi mind eltűntek pár óra alatt. Ez olyannyira igaz, hogy azok az ugyanúgy megalázott, állandó embertelen félelemben élő, eltiport ruszviknak is nagy boldogság volt a vörösök veresége – már amelyik tudta egyáltalán, hogy hol van, és mi is történik itt. Úgy félre voltak vezetve, hogy állítólag a bajai Türr István által tervezett, ásott Sugovica – Ferenc-csatorna átvágást a Szezezi-csatornaként állították be nekik. Sikerült is egy pár szerencsétlen katonájukat nyugatra szöktetni a magyar emigránsokkal, mert már akkor megindult a politikai menekültek kiáramlása a félelmeik feloldására, és egyáltalán menteni magukat az életben maradásért.

Főleg a sok üldöztetést megélt családok választották az emigrációt, amiket a rémuralom szétvert, és most újra sikerült összejönniük. Sok-sok magyar állampolgár talált rá eltűntnek hitt családtagjaira, tudott megint szabadon találkozni rokonaival, barátaival, újraegyesülhettek családok, baráti körök. Előkerültek börtönökben, internáló táborokban sínylődők, messzire üzött, sokszor nevük megváltoztatására kényszerült emberek, és újra találkozhattak. Bizalmuk viszont nem állt helyre, hiszen a ruszvik még mindig itt voltak, jogosan nem érezték biztonságban magukat, a sok szenvedés és megaláztatás után szinte természetes volt, hogy a menekülést választották. Baja és környéke sokat segített ezeken az embereken és családokon, ami számomra természetes és örömteli, hisz magam is évekig éltem így, és tudom, mit

jelentett. Azzal is tisztában voltam, hogy ha a komcsik levernek bennünket, engem vagy kivégeznek, vagy megint börtönbe zárnak, de szabad biztosan nem leszek. Nem akarok nagy szavakat használni, de elhatároztam, hazámat nem hagyom el, nem hagyom cserben, mert még mindig van remény, amit a történelem is bizonyított már párszor. Még a nyugat is táplálta a reményt ígéreteivel. Sajnos csak ígélet maradt, főleg amit az amerikai kormány ígért. Százszázalékosan tudtam, nem fog tenni semmit, hisz nekünk még sóbányánk sincs, Trianonnal még azt is elvették tőlünk. Azt akarták, a magyar tanuljon meg megalázkodni, a magyar nép ne legyen rebellis, csak szántson-essen, primitív módon engedjék élni, így uralkodjanak felettük, tudjátok kik azok! Nemcsak Magyarországon, hanem Európában is sok nemzet, legalábbis nemzetté szervezett szomszédaink is.

Híres volt a magyar nép bátorságával, összetartásával, ha valamilyen baj kerülgette, például tatár, török, osztrák, orosz, stb., de ha elmúlt a veszély, megint jött a magyarság belső, gögös testvérháborúja, amitől veszélyesebb nincs egy nemzet ismételt széthullásához. Ebbe – bárhogyan is próbálják magyarázni, elmaszatozni a valóságot – belesegített a többféle vallás egymás közötti harca is. Emlékszem még kis gimnazista koromban bizony nyomatékosan felhívta a figyelmünket az illető pap, mivel én katolikusnak születtem, nehogy be merjek menni a másik vallás (református, evangélikus stb.) templomába még a barátaimmal se, mert kizárnak az iskolából és a közösségből. Már gyerekkoromban se nagyon féltem az ilyen fenyegetésektől. Minden nap vonattal jártam a nyíregyházi gimnáziumba, és katolikus létemre. Míg nagyobb diák nem lettem, nem vettem észre a nagy vallási harcokat, pedig az iskola vezérkara református volt, hisz Kossuth Lajos Református Reálgimnáziumnak hívták.

Példaképem történelem- és magyartanárom, Mátszai Lajos bácsi a cserkészparancsnokom is egyben, nagyon szerettük, hét gyermeke volt. Sosem emlegetett még cserkésztaborozás alkalmával sem vallási dolgokat. Az én osztályomban hatan voltunk katolikusok, és nekünk katolikus fiatal pap volt a hitoktatónk. Mindig piszkált bennünket, miért nem iratkozunk át a Kerkatba, a Királyi Katolikus Gimnáziumba, onnan még papok is lehetünk. Nagyon haragudtam rá, össze is veszttem vele, mire ő harmadikban megbuktatott. Tudva lévő, hogy akit hittanból megbuktattak, annak osztályt kellett ismételni. Volt a családnak kapcsolata magas beosztású pappal, apácával is, azok „korrepetáltak”, pótvizsgát tettem, és mehettem volna tovább, ha nem leszek a háború vége felé elítélt háborús bűnös, mint már visszaemlékezésem elején leírtam, no de ez egy másik történet.

Ezt a kis epizódot azért írtam meg, mert '56-ban, nemzetőrként nem nagyon vettem észre itt Baján, hogy az egyházak papjai, képviselői jeleskedtek volna, legalábbis sokkal többet vártam volna tőlük az ügy érdekében. Más kérdés, hogy a forradalom után sok pappal voltam együtt a börtönben, és le kell írnom azt is, hogy a kommunisták őket sokkal jobban megkínózták, sőt volt olyan is, hogy röhögve verték agyon.

Napjainkban nemzeti ünnepeinken nagyon meghat, és boldogsággal tölt el, amikor a különféle vallások papjai ökumenikus imádság kertében mondanak együtt, egymás után tisztelgő beszédet a hősök emlékére, tiszteletére. Meg is szoktam jegyezni magamban, úgy látszik, a papoknak megjött az eszük! Hisz Isten csak egy van, akiben még én is hiszek, és a Biblia szerint Istennek egy népe van, és egy egyháza. Ez az én véleményem és tapasztalatom.

Egy nagyon fontos dolgot még le kell írnom. A családanyáknak. Az én feleségemnek ugyanolyan elvei elgondolásai vannak ezekről a dolgokról, mint nekem, pedig nem próbáltam ráerőltetni soha.

A forradalom alatt még biztatta is bajtársimat, nem félt, sőt ő maga is tevékenykedett a másfél éves kisfiunkkal a kezében. Ismét szülés előtt állt, ami már november 8-án meg is történt. A kislányom, Györgyike született. Engem aznap délelőtt vittek el a ruszkik, ő megeste született, és mikor amnesztiával váratlanul hazakerültem Bajára, megkérdezte: - Anyu, ki ez a bácsi? -, mármint én.

A feleségem igazi nemzetőr, a szenvedése talán nehezebb volt, mint az enyém, mert neki ott volt két gyerek, meg a hatalom állandó megvetése, az üldöztetés.

El lehet gondolkodni ezen a kis epizódon, de én azt kívánom mindenkinek, ne élje át ezt a kis történetet. Ajánlom mindenkinek: a kommunizmusnak még az írmagját is tapossa el, hogy ne tudjon megélni ilyen és ehhez hasonló történeteket.

Haza nélkül nincs élet, ezért kell önzetlenül mindig vigyázni a hazánkra!

Memento

Egy igazság van a földön! Bárki csinálhat bármit, a legmodernebb világot is elpusztító fegyverektől kezdve a legkomolyabb betegségeket is gyógyító, és életet meghosszabbító szerekig, lehet hitbuzgó, ateista, szegény, dúsgazdag, szelíd életű vagy kegyetlen, ha az idő lejárt, meg kell halnia. Nincs kegyelem senkinek, és ez így igazán igazságos. „Porból lettél, porrá leszel!” Én a magam emlékeit, a magam véleményét jegyzem le. Az egész életem olyan tulajdonképpen, mint egy átlagemberé, sok családi, baráti, bajtársi szeretettel teli, még akkor is, ha ugyanezekről az emberektől néha megkaptam az ellenkezőjét is.

Nem panaszkodom, mert az emberi életben van egy nagy hiányosság: „nincs kinek panaszkodnom”. Az eddig leélt életemmel meg vagyok elégedve, főleg az időtartamával. Megvetem a szélsőséges ál-embereket, de megvigasztal az a tudat, hogy ők se maradnak meg magnak. Köszönöm az emberiség által azért csak elismert, csodálatos természet-teremtő Istennek, hogy családomnak, bajtársaimnak eddig is segíthettem:

Emberke!

Tibi bácsi,

így hívtuk, mert ez illett hozzá, nem is akarta, hogy alezredes úrnak, vitéz-lovag tábornok úrnak szólítsuk, ízig-vérig katonaember létére. Ő a mi Tibi bácsink volt, és az is marad emlékezetünkben örökre. Ebben a megszólításban az őt ismerők újra és újra átérzik a baráti szeretetet és felelősségvállalást, a tiszta egyenességet és békítő harmóniára törekvést, ami folyamatosan áradt belőle, és átéli az őt megillető megbecsülést és tiszteletet.

Nagyon szerencsésnek érzem magam, hogy atyai jó barátom lehetett, gazdag ajándék volt ez a sorstól.

Halála előtt pár hónappal adta át nekem műszaki-katonás precizitással rajzolt betűkből hadrendbe állított emlékiratát, amit rögtön át is írtam számítógépre, hátha így könnyebben fel tudja használni. Tetszett neki, írt is még hozzá pár fontos dolgot, de aztán sajnos már nem maradt lehetőség megbeszélni a továbbiakat – elragadta életének nyolcvanadik évében a halál.

Nem tudhatjuk, hogy szándékai szerint mennyire tekinthető torzónak ez a visszaemlékezés. Az is lehet, hogy egyáltalán nem az, mert talán csak azt akarta megörökíteni, amire a legbüszkébb volt: a nemzetőri tevékenységét.

A történetek leírása maga is egy pótolhatatlan kordokumentum, de amikor lépten-nyomon megállítja az események folyását egy-egy elemző-értékelő eszmefuttatásra, az még értékesebbé teszi ezt a munkát. Megismerhetjük ezekből a kort, a benne élő emberek kiszolgáltatottságát, szenvedéseit, a hatalomhoz való viszonyát saját tapasztalatai, ismeretei alapján, értékrendje, érzései tükrében. Jól láthatóan szerette volna megértetni az utókorral a forradalmárok és az őket boldogan, megváltóként ünneplő kisemberek motivációit, velünk, akik hál' Istennek még nem élünk abban az embertelen korszakban. Elegendő információt ad, hogy ne csodálkozzunk rá, miért tudott az egész országban pár nap alatt győzni a forradalom a diktatúra ellen. Mert bizony győzött mindenhol, és vívmányai fenn is maradtak volna, ha pár hazaáruló kommunista nem hívja vissza a brutális külső erőt, a szovjet világhatalom hadseregét, és nem legitimizálja ezzel a többség akarátának vérbefojtását.

Tibi bácsival egy igazi '56-os hős emlékezik, olyan ember, olyan katona, aki tudatosan választotta a forradalmárságát, nem az események sodorták magukkal véletlenszerűen. Tette, amit haza- és szabadságszeretete, szíve diktált. Érdemes elgondolkodni a kontraszton, ami a forradalmár embersége, és az előző és a következő hatalomgyakorlók embertelensége között feszül...

Ez az örök szabadságharcos példakép valószínűleg ezért nem is akart írni a forradalom és szabadságharc leverését követő gyalázatos szenvedéseiről, brutális megaláztatásairól. Férfibüszkeséggel és -szeméremmel kerülte, hogy efféle panaszokkal kérkedjen, hogy fogkiveretéseivel, bordatöréseivel erényt próbált volna kovácsolni magának. Csak nagy ritkán sikerült belőle kihúzni erről egy-két mondatot. Nem gondolta úgy, hogy sérelmei miatt követeljen tiszteletet, ugyanúgy, ahogyan az én szintén meghurcolt nemzetőr édesapám sem, az ő korosztályuknak ez nem volt gentlemanlike, vagy egyáltalán férfiemberhez illő.

Politikai elitéltként börtönévei alatt született barátsága Darvas Ivánnal, a későbbi Nemzet Színészével, erre viszont valóban büszke volt. Tanúja volt Göncz Árpád fogva tartása körülményeinek is.

Jól példázza, hogy rabtársai is nagyra értékelték, amikor a kilencvenes években egy kitüntetés átvételekor helyeslő derűség fogadta körükben azt a véletlent, hogy Tibi bácsinak jutott az 56-os sorszám.

A rendszer természetéből adódóan szabadulása után is kijutott neki a megaláztatásokból, de ő törhetetlen, kedélyes életszeretettel végezte mindenkori (kényszerű, majd később választott) munkáit. Nem sajnálta magát, egyenes gerinccel tette a dolgát ezekben az ínséges időkben, próbálta, ahogyan tudta eltartani a családját, szeretettel nevelni gyerekeit. Élni akarásának nem tudta útját állni a hatalom, hiába érték hosszú évekig, évtizedekig mindenféle támadások, kemény küzdelem árán kihúzta a családját a nyomorból, újra és újrakezdve a gáncsoskodások szorításából.

Mindig büszkén emlegette, hogy ebben mindvégig milyen kiváló partnere, harcostársa, szerető, türelmes háttérrel adó társa volt felesége, Kati néni. Pedig ő is megkapott minden megaláztatást, kiközösítést kicsi gyermekeivel, ami a diktatúra kiszolgálói és talpnyalói szerint egy „ellenforradalmár” feleségének, családjának kijárt. Ám ő mindvégig szeretettel kitartott férje mellett (akit tréfásan gyakran rakamazi cowboy-nak hívott), így sikerülhetett, hogy szétszakított, kítaszított nincstelenekből megbecsült, módos, boldog családdá verekedték fel magukat. Fiuk ugyan még a szocialista rendszerben emigráltak, de leányuk, Györgyi végig szeretetben mellettük állt.

A várva várt rendszerváltás új távlatokat, pezsgő, dolgozó napokat nyitott. Újra szent hevülettel váltotta valóra elképzeléseit, tűzön-vízen át. Végre nyugodtan felvehette a kapcsolatot régi rabtársaival és bajai bajtársaival, a számkivetettséget a rég dédelgetett remények életre keltésének lehetősége váltotta fel.

Haladéktalanul újrászervezte városunkban a Nemzetőrséget, megalapította a POFOSZ (Politikai Foglyok Országos Szövetsége) és a TIB (Társadalmi Igazságtétel Bizottsága) bajai csoportjait. Természetesen most nem fegyverkezni akart, célja a hagyományápolás, érdekképviselet, a rehabilitáció elősegítése, nemzeti gondolkodásmódra, hazaszeretetre, felelősségvállalásra serkentés, ismeretterjesztés volt. Az '56-os Vitézi Rend és a Nemzetközi Szent György Lovagrend is az ő közreműködésével jelenhetett meg Baján és térségében. Országos elismeréseit, megbecsülésének gyümölcseit igyekezett helyi, arra érdemes bajtársaival is megosztani.

Jellemző rá, hogy nem akart basáskodni ezen szervezetek élén, tette kész társaiból jelölt és választott vezetőt minden csoport vezetésére (POFOSZ: v. Végh György Barnabás; TIB: v. Rutay István nyá. ezds.; '56-os Vitézi Rend: v. Szeile Lajos; Nemzetközi Szent György Lovagrend: v.l. Szirmai József, majd v.l. Gál Jenő nő. alez.). Egyedül a szívének oly kedves Nemzetőrség parancsnoki tisztét vitte huzamosabb ideig, ám később azt is átadta fiatalítás címén, sugallva a többieknek, hogy a fennmaradás, a folyamatos megújulás érdekében meg kell tudni válni a címektől. Személyes tekintélyét csak arra használta fel, ha úgy látta, hogy veszélyben van szövetségük harmóniája. Ennek eredményeként az országban szinte egyedülálló módon haláláig különösebb súrlódások nélkül együttműködtek, segítve egymás munkáját.

Tántoríthatatlan eszmeisége sem akadályozta meg, hogy szót tudjon érteni ellenfeleivel, akik többsége becsülte is ezért.

Közben más városokban is segített létrehozni a hagyományőrző nemzetőrsegeket (Kalocsa, Kiskőrös, stb.), de egyiküket se állt szándékában hatalma alá vonni, ugyanúgy, mint '56-ban, megbízott a helyi választott parancsnokokban, és lehetőségei szerint támogatta őket.

Dr. Király Béla vezérezredes, az 1956-os Nemzetőrség parancsnoka a jelenkori magyar nemzetőr szervezetek tevékenységét összehangolni igyekvő munkájában tanácsadójának kérte fel, komoly, eredményes együttműködés létezett közöttük.

Isten, haza, család – idézte sokszor a neveltetéséből, meggyőződéséből származó alapértékeket. Sajnos a mai közfelfogásban egy sötétlenül puritán, feleslegesen szigorú ember jut sokak eszébe erről. Tibi bácsiban – amellet, hogy elveiben mindig következetes maradt - ezekhez harmonikusan társult egy hihetetlenül erős élet- és emberszeretet. Jó kedélyű, szerény öregúr volt, akinek mindenkihez volt egy kedves szava, mégis tekintélyt parancsoló. Annyi megpróbáltatás után is szerette az embereket, megértette őket, olyanoknak is megbocsátott, akiknek sokan nem tudunk volna. Űgyesen gazdálkodott, mégis mindenkit ajándékokkal halmozott el. Imádta a gyerekeket, még 78 évesen is igazi indiánsátrat épített nekik, mindjárt kettőt. Örökmozgó volt, mindig talált magának valami tennivalót, de szórakozni is szeretett – bár eközben se bírta ki, hogy ne dolgozzon.

Élete nagy részét nehéz, komor időkben élte le, mégis tiszta tudott maradni, minden emberi gyengeségével együtt.

Életútja példaértékű lehet minden olyan ember számára, aki tiszteli még a fenti értékeket, és aki tenni képes valamit értük úgy, hogy közben nem maga felé hajlik a keze. Igen sokan érezzük úgy, hogy betölthetetlen űrt hagyott maga után.

Méltatlanul nagy a csend itt, mióta elment.

Senki se lehet próféta a saját hazájában, tartja a bibliai mondás.

Kiskőrösön viszont egy - országos összehasonlításban is mind a hagyományápolás, hazafias nevelés, mind a karitatív tevékenység tekintetében kiemelkedően működő – nemzetőr csapat az ő nevét vette fel, viseli büszkén, Magyar Nemzetőrség Héry Tibor zászlóalj néven vitéz Bereczki Károly helyettes vezérőrnagy, majd vitéz Fischerné Bereczki Mónika dandártábornok vezetésével. Tibi bácsiéhoz hasonló lelkesedésük élteti a reményt, hogy legszebb nemzeti hagyományaink és felelősségvállalásunk, legértékesebb erkölcsi eszméink tovább tudnak élni.

Ezzel a szándékkal szeretném most közreadni Tibi bácsi visszaemlékezéseit, minél többen merítsünk erőt és motivációt belőle, politikai és morális végakarátát - mint nemzeti és egyéni érdekeinkkel megegyezőt – végrehajtandó, hogy emlékét is méltóképpen megőrizzük!

v. l. Gál Jenő nő. alez.

In memoriam v.lg. Héry Tibor (1929-2009)

(megjelent a Bácskai Naplóban, 2009.06.27-én)

Megdöbbenéssel vettük a hírt, miszerint eltávoztál közülünk, mégpedig örökre. Nemrég még elképzeléseidet vázoltad a szokásos szerdai összejövetelünkön, tele voltál tervekkel.

Amikor 1956 októberében az események sodrába kerültél, habozás nélkül tudtad, hol a helyed. A jó oldalán, a magyarság mellett, a szabad haza ügye mellett tetted le a voksodat. Te is tisztában voltál azzal, hogyha ez a harc elbukik, akkor megtorlások következnek, súlyos megtorlások, mert a kommunista rend féltette hatalmát. Mindezt felmérted és átgondoltad, de mivel mindvégig igaz magyar voltál, aki a hazáját őszintén szereti, vállaltad ezt a kockázatot. Akkor is tetted a dolgodat becsülettel. Meg is lett a „jutalma”, mert amikor aljas módon árulták el állítólagos magyarok ezt a szent szabadságharcot és hívták leverésére segítségül a világ akkori leghatalmasabb és legrettegettebb hadseregét, a Vörös Hadsereget – már nem volt kétség afelől, hogy súlyos retorzió következik. Te sem menekülhettél meg ettől. Letartóztattak, elítéltek, börtönbe kerültél és természetesen lefokoztak. Ez az ítélet nem csupán téged sújtott, hanem itthon maradt várandós nejedet is, aki nélkülözni kényszerült csak azért, mert te szeretted a hazádat, mert szerttetted az igazságot és a szabadság érzését.

A börtönévek elvehették a szabadságodat, de nem törhették meg a hitedet, amit bizonyítottál az 1989-es fordulat után. Elsők közt jelentkeztél Budapesten, az első közt voltál, akit rehabilitáltak és honv. alezredessé léptettek elő. Megalakítottad Baján a Nemzetőrséget, a Politikai Foglyok Szövetségét és a Történelmi Igazságtétel Bizottságot. Felkutattad régi '56-os társaidat és hívtad őket a szervezetekbe. A sötétséget némi fény váltotta fel e hazában és ebben neked igen nagy részed volt.

Vitézzé avattak, a Szent György Lovagrend tagja lettél és munkásságodért számos igen magas rangú kitüntetést kaptál. Nem lennék veled szemben igazságos, ha nem hangsúlyoznám ki azt aényt, hogy te sohasem azért munkálkodtál a forradalmiság eszméinek életben tartásáért, hogy ezért kitüntetést kapjál. Tetted ezt mindenkor önzetlenül, a szent cél érdekében... Telve voltál a szíved utolsó dobbanásáig tett-erővel és tervekkel.

Nagy álmod volt többek között a Nemzetőrség megújulása, megfiatalítása. Sajnos ezt már nem érhetted meg.

Eltávoztál végleg, amit mi nehezen tudunk csak feldolgozni és elfogadni, de mégis így van.

Ígérem neked bajtársaimmal egyetértésben, hogy azon munkálkodunk, hogy ezek az álmok valóra váljanak.

Kívánunk egy békés és nyugodt pihenést új örök hazádban.

A jó Isten vigyázza örök álmodat!

V: SCHMIDT ISTVÁN NY.R.ALEZR.

Zászlóavatás - v.I. Nagy Sándor nemzetőr vezérőrnagy beszéde

Tisztelt jelenlévők! Kedves vendégek! Nemzetőr Bajtársak!

Kétszeres ünnepségre jöttünk ma itt össze. Egyrészt, ma nemzetőröket avatunk, immáron itt Kiskőrösön ebben az évben már második esetben, és másodsorban, ma alakul meg a Kiskőrösi „Héry Tibor” Nemzetőr Zászlóalj és ma bont itt zászlót.

Nagy szeretettel és tisztelettel köszöntöm körünkben, özv. Vitéz Héry Tiborné Nemzetes asszonyt, aki, volt olyan kedves, hogy hozzájárult, hogy a zászlóaljunk felvegye elhunyt férje, „Héry Tibor” nevét. Ő maga pedig személyében a zászlóanya tisztségét elvállalja.

Ki is volt Héry Tibor? Tibi Bácsit – mert Ő nekem csak Tibi bácsi marad - a Bajai Nemzetőrségnél ismertem meg, ennek már 10 éve. Egy ünnepségen találkoztam vele először, és elmondhatom, hogy Tibi bácsi engem a jelenlétével, a kiállításával magával ragadott, és a katonás magaviseletével nagyon pozitív élményt keltett bennem. A beszéde, a határozottsága, a katonai egyenruhája, /mint ahogy mondani szokás/ úgy állt rajta, mintha ráöntötték volna. Igaz magyar embert, igaz magyar katonát sejtetett. Én akkor még az Ő életútját, a sorsát, pályáját, nem ismertem. Csak a későbbiek folyamán, ahogy többször is találkoztunk vele, alakult ki bennem Tibi bácsiról egy kép.

Tibi bácsi 1956-ban a forradalom és szabadságharc idején, mint fiatal magyar katonatiszt, a szabadságharcosok oldalára állt. Azoknak az oldalára állt, akiknek elégük volt abból, hogy hazánkban idegen hadsereg állomásozzon, és Ő is az 1848-as szabadságharcosokhoz hasonlóan bátran vállalta a szabadságharcosok küldetését, nem mérlegelve azt, hogy esetleg ez milyen következményekkel jár.

Mindkét szabadságharcunk - 1948 és 1956 is - elbukott, a túlerő vérbe fojtotta, legyőzte. Mindkét szabadságharcunkat ugyan annak az országnak katonai túlereje győzte le, csak '48-ban még úgy hívták, hogy „Cári Orosz Hadsereg”, 1956-ban pedig úgy, hogy „Szovjet Vörös Hadsereg”.

Mindkét szabadságharcunkat, nagyon súlyos megtorlás követte, 1956-ot még súlyosabb, mint 1848-at. Ez a megtorlás Tibi bácsit is elérte, a hadseregtől elbocsájtották. A hatalomra kerülő Kádár János vezette „Forradalmi Munkás Paraszt Kormány” a haza szabadságáért végzett tevékenységét súlyos börtönbüntetéssel „honorálta”.

Nekem torokszorító volt, amikor Tibi bácsi ennyi évtized után is elcsukló hangon mesélte, hogy amikor a börtönbüntetéséből szabadulva hazatért, akkor a kis gyermeke nem ismerte meg. Édesanyjától kérdezte meg, hogy – Anya ki ez a bácsi? - Hát ilyen világ járt akkoriban.

Tibi bácsi utána a polgári életben kereste a megélhetését, de lélekben mindig megmaradt igaz magyar embernek a magyar hazát, a magyar szabadságot féltő igaz katonaembernek. Akármerre vitte is a sors, mindig tiszteletet és megbecsülést vívott ki magának.

És utána eljött a „Rendszerváltásnak” nevezett politikai változás. Akkor Tibi bácsi újra egyenruhát öltött és Baján és térségében megkezdte a Nemzetőrség szervezését. Megkezdte azért, hogy az 1956-os eszmét megőrizze, továbbvigye, azt az utókornak átadja.

Fáradhatatlanul tevékenykedett, személye, alakja közismert volt. A Bajai városi ünnepeken az egyenruhás alakját nem lehetett nem észrevenni. És így Baja és térségében ez az eszme, ez a szellemiség megmaradt.

Aztán eljött 2009. június 18-ának szomorú napja, amikor ennek a Hazájáért oly sokat tevő, a magyar szabadságért megszenvedő, magyar katonának utoljára fűjták meg a kürtöt. És Ő is elment a többi Hős Magyar Katona után a Csillagösvényen.

Mi a Kiskőrösi 1956-os Nemzetőrök, megfogadjuk, hogy Tibi bácsi /és '56/ emlékét megőrizzük, az Ő szellemiségét továbbvisszük, ezt az utókornak átadjuk.

Özvegyének megköszönve kedvességét, kedves hozzáállását, a Kiskőrösi Nemzetőrség büszkén fogja viselni a „HÉRY TIBOR ZÁSZLÓALJ” nevet

Köszönöm szépen, hogy meghallgattak.

Képek

Feleségével, szül. Borbély Ilonával, Kati néni nemzeti asszonnyal

Bajtársai körében

Március 15.-i Nemzeti ünnepünk alkalmával.
Balrol: v.Schmidt István.ny.r.alezds. v.Rutay István.ny.ezds.
v.l.Héry Tibor.nyá.alezds.

Elismerések, kitüntetések (hiányos):

1. Rehabilitálás, előléptetés Bp. HM dr. Für Lajos honvédelmi miniszter 1990.10.23.
2. '56-os emlékérem, emléklap Göncz Árpád közt. Elnök 1991.10.23
3. Magyar Köztársasági Érdemrend Kiskeresztje Göncz Árpád 1993.10.23
4. Hűség a Hazáért Érdemkereszt Fónai 1994.10.23
5. Hűség a Hazáért Érdemkereszt Szabadság. Világsz. Nürnberg Bakos 1996.10.23
6. Hűség a Hazáért Érdemkereszt Forr. Nemzeti Szöv. Márton A 1996.10.23.
7. Nagy Imre Emlékplakett Regérczy 1997.05.10
8. HM '96. évi X/III 204. parancs Életút I. oszt. kit. Keleti Gy. 1997.10.15
9. 1848-49 150. évf. Szab.h. Arany fokozat Varga L. 1998.04.15
10. Nemzetőr Érdemrend Arany fokozat Varga L. 1999.10.23
11. Nemzetőr dandártábornoki előléptetés dr. Király Béla 1999.10.23
12. Nemzetőr Lovagrend Varga L. 1999.10.23
13. Nemzetközi Szent György Lovagrend lovagjává avatás Ózd, Karaszy 2000.04.16
14. Tartalékos Katonák Érdemkereszt 1998.10.23.
15. Nemzetőr Emléklap Király-Kéry 1991.10.23
16. Nemzetőr Emléklap Kecskemét 1998.03.14
17. Politikai Elítéltek Közössége PEK zöld sall Fehérvár 2011.04.30
18. '56-os Nemzetőrség 45. évf. érdemrend Dohány 2001.10.23
19. '56-os Nemzetőrség 45. évf. emlékérem Dohány 2001.10.23
20. '56-os Vitézi Lovagrend vitézzé avatás 7636 Holl 2001.10.13
21. T.I.B. Emléklap Kecskemét 2000.10.23
22. '56-os Nemzetőrség Emlékkereszt Kis-Keller 2002.09.06
23. '56-os Nemzetőr Jelvény és Karszalag Okl. dr. Király Béla- Szekeres 2006.11.04
24. 50-ik Nemzetőr évf. Szabadság Hőse Sólyom L. 2006.10.23
25. Tiszti avatás 55. évf. Bolyai egyetem Emléklap 2007.09.28
26. Nemzetőr vezérőrnagyi előléptetés 2005.10.23

Néhány kitüntetés:

Egyéb fellelhető dokumentumok:

1956. Bács-Kiskun megyei kronológiája és személyi adattára /BKKM-i Önkormányzat Levéltára, 2000/

<http://www.sonline.hu/galeriap/30463>

<http://mek.oszk.hu/09500/09500/html/>

<http://www.bajaimuzeum.hu/hu/hery-tibor-haborus-buntett-miatt-eljaras-hery-tibor-elbocsato-levele-igazolvany-magyar-politikai>

<http://www.1956magyarnemzetorseg-kiskoros.sokoldal.hu/tizsagviselok>

<http://www.regionaplo.hu/friss-hirek/28732-koroson-talalkoztak-a-nemzetorok>

Kiadta és szerkesztette: Gál Jenő
Baja 2015

